

ዳኞች :- ሐጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች :- አቶ አደም የሱፍ ቀረበ

ተጠሪ :- አቶ አብዱሰላም መሐመድ ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የአርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለት ያቀረቡትን አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው። ጉዳዩ በመጀመሪያ የታየው በአርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ነው። የክርክሩ መነሻ የአሁን ተጠሪ ያቀረበው ክስ ነው። ተጠሪ በሥር ፍርድ ቤት በከሣሽነት ቀርቦ ያደራ መቻራ መንገድ በንብረቱ ላይ በመውጣቱ ምክንያት መስከረም 9 ቀን 2001 ዓ.ም. ብር 86,440 /ሰማንያ ስድስት ሺህ አራት መቶ አርባ ብር/ ካሣ ተሰጥቶኝ ተከሣሽ /አመልካች/ የባለቤቱ ዘመድ ስለሆነ ይህንን ገንዘብ ገጠር ይዘህ አትሂድ ይገድሉሀል ገንዘቡን እኔ በአደራ ላስቀምጥልህ ብሎኝ መስከረም 13 ቀን 2001 ዓ.ም. የሰው ማስረጃ ባለበት ብር 70,000 /ሰባ ሺህ ብር/ እንደታሰረ ሰጥቼዋለሁ። ተከሣሽ በአደራ የሰጠሁትን ገንዘብ እንዲሰጠኝ ብጠይቀው ሊሰጠኝ ፈቃደኛ ባለመሆኑ ገንዘቤን እንዲከፍል ይወስንልኝ በማለት ክስ አቅርቧል። አመልካች በተከሣሽነት ቀርቦ ከከሣሽ በአደራ የተቀበልኩት ገንዘብ የለም። ከብር 500 /አምስት መቶ ብር/ በላይ ብድር ወይም የአደራ ገንዘብ በሰው ማስረጃ ለማስረዳት አይቻልም የሚል ክርክር አቅርቧል። የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ምስክሮች ከሰማ በኋላ ተከሣሽ /አመልካች/ ከከሣሽ /ተጠሪ/ በአደራ ገንዘብ የተቀበለ መሆኑ በማስረጃ ስለተረጋገጠ ሊመልስ ይገባዋል በማለት ውሣኔ ሰጥቷል። አመልካች በዚህ ውሣኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርቧል። የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የዞኑን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሣኔ አፅንቶታል። አመልካች የሰበር አቤቱታ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰበር ችሎት አቅርቦ የነበረ ቢሆንም አቤቱታው ተቀባይነት አላገኘም።

አመልካች ጥር 30 ቀን 2003 ዓ.ም. በተባፈ የሰበር አቤቱታ ምንም አይነት የሰነድ ማስረጃ ባልቀረበበት ሁኔታ ብር 70,000 እንዲከፍል በህግ ተቀባይነት የሌለውን የሰው ምስክር

በመስማት የበታች ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት አመልክቷል። ተጠሪ በበኩሉ እንደ እኔ ካህ ተቀብለው ገንዘቡን ገጠር የወሰዱ አርሶ አደሮች በመዘረፋቸው ገንዘቡን ይኸው ገጠር ብሄድ የዘረፉ ወንጀል ሊፈፀምብኝ ይችላል በሚል ፍርሃት የሰው ምስክሮች ባሉበት የሰጡት አደራ በመሆኑ የበታች ፍርድ ቤቶች አግባብነት ያላቸውን የህግ ድንጋጌዎች በመተርጎም የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የለበትም በማለት መጋቢት 12 ቀን 2003 ዓ.ም. የተፃፈ መልስ አቅርቧል አመልካች መጋቢት 12 ቀን 2003 ዓ.ም. የተፃፈ የመልስ መልስ አቅርቧል።

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር የቀረበው የዕሉፍ ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም የበታች ፍርድ ቤቶች አመልካች ከተጠሪ በአደራ የተቀበለውን ገንዘብ እንዲከፍል በማለት የሰጡት ውሳኔ ተገቢ ነው ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን መርምረናል። ከላይ የተያዘውን ጭብጥ ለመወሰን ለጉዳዩ አግባብነት ያላቸውን ድንጋጌዎች መመርመር አስፈላጊ ነው።

- 1. ከላይ የተያዘውን ጭብጥ ለመወሰን ፍሬ ጉዳይ የማጣራትና ማስረጃ የመመዘን ሥልጣን ባላቸው ፍርድ ቤቶች በፍሬ ጉዳይ ደረጃ የደረሱበትን መደምደሚያ መመርመር አስፈላጊ ነው። የሥር ፍርድ ቤትና ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ተጠሪ በመንገድ ሥራ ምክንያት በንብረቱ ላይ ለደረሰበት ጉዳት ከመንግስት ከተከፈለው የካህ ገንዘብ ውስጥ ወደምኖርበት የገጠር ቀበሌ ይዘው ብሔድ ሰዎች ሊገድሉኝና ሊዘርፉኝ ይችላሉ በሚል ምክንያት ብር 70,000 /ሰባ ሺህ ብር/ እንደታሰረ ለተጠሪ በአደራ የሰጠ መሆኑን የግራ ቀኙን ምስክሮች በመስማት አረጋግጠዋል። በሥር ፍርድ ቤት የተረጋገጠው ፍሬ ጉዳይ በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2782 በአደራ ስለሚቀመጥ አላቂ ዕቃ ከሚደነግገው በተለየ ሁኔታ ተጠሪ ለአመልካች ገንዘቡን በአደራ መስጠቱን የሚያረጋግጥ ነው። አንድ ሰው የራሱ ንብረት በሆኑት ዕቃዎች ላይ የማይታገድ እርግጠኛ አደጋ የሚደርስባቸው በሆነ ጊዜ እነዚህን ዕቃዎች ከቀረበው አደጋ ለማሸሽ ሲል ሌላ ሰው በአደራ ተቀብሎ እንዲያስቀምጥለት የሰጠ እንደሆነ ይህ አድርጎት አስፈላጊ አደራ የማስቀመጥ ድርጊት የሚል ልዩ የህግ ዕውቅናና ጥበቃ እንደሚሰጠው የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2800 ይደነግጋል። ከዚህ በተጨማሪ አስፈላጊ የአደራ ማስቀመጥ ጉዳይ በማናቸውም የአሠራር ሥርዓት ነፃ እንደሆነ የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2802 ንዑስ አንቀፅ 1 የሚደነግግ ሲሆን አንድ ሰው አስፈላጊ አደራ ለሌላ ሰው የሰጠ መሆኑን በማናቸውም አይነት መንገድ ማስረጃ ማቅረብ እንደሚችል የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2802 ንዑስ አንቀፅ 2 ይደነግጋል።

ከላይ ይዘታቸው ከተገለፀው የህግ ድንጋጌዎች አንፃር በሥር ፍርድ ቤት የተረጋገጠውን የፍሬ ጉዳይ ስናገናዝበው ተጠሪ በካህ መልክ የተቀበለውን ገንዘብ ወደምኖርበት ገጠራማ ቦታ ቢወስደው ደህንነቱን ጠብቆ ለማቆየትና ገንዘቡን ለማስቀመጥ የማይችል በአንፃሩ ገንዘቡን ለመዘረፍ ሲሉ ሰዎች ሊገድሉት የሚችሉ መሆኑን በግልፅ ለአሁን አመልካች በማስረዳት ብር 70,000 እንዲያስቀምጥለት የፈፀመው ተግባር በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2782 የተገለፀው አላቂ ዕቃ በአደራ የመስጠት ተግባር ሳይሆን በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2800 ልዩ ትርጉም ህጋዊ ዕውቅናና ጥበቃ የተሰጠው አስፈላጊ የሆነ አደራ የመስጠት ተግባር ነው። ተጠሪ የፈፀመው አስፈላጊ የሆነ አደራ የመስጠት ተግባር ማናቸውንም አይነት ማስረጃ በማቅረብ ለማስረዳት እንደሚችል በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2802 ንዑስ አንቀፅ 2 የተደነገገ በመሆኑ የሥር ፍርድ ቤት ተጠሪ ለአመልካች ብር 70,000 አስፈላጊ የሆነ አደራ ሲሰጥ ያዩትን ምስክሮች ቃል በመስማትና በመመዘን የሰጠው ውሳኔ ተገቢ ሆኖ አግኝተነዋል።

የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2782 እና የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2472 ድንጋጌዎች በአመልካችና በተጠሪ መካከል የነበረውን የህግ ግንኙነት ለመወሰን ተፈጻሚነት የሌላቸው ድንጋጌዎች ናቸው። ድንጋጌዎቹ ስለሚያልቅ ነገር አደራ አቀማመጥና የሚያልቅ ነገር በአደራ የተሰጠ ስለመሆኑ ማስረዳት ስለሚቻልበት ሁኔታ የሚደነግጉ ጠቅላላ ድንጋጌዎች ሲሆኑ የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2802 በልዩ ሁኔታ ስለአስፈላጊ አደራ አቀማመጥና አስፈላጊ አደራን ስለማስረዳት የሚደነግግ ልዩ ድንጋጌ ነው። በመሆኑም አመልካች የበታች ፍርድ ቤቶች የሰው ምስክር በመስማት የሰጡት ውሳኔ የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2782 እና የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2472 ድንጋጌዎችን የሚጥስ ነው በማለት ያቀረበው ክርክር ተገቢ ሆኖ ስላገኘነው አልተቀበልነውም።

2. አመልካች ተጠሪ በአስፈላጊ አደራ ብር 70,000 የሰጠኝ መሆኑን ባቀረበው ማስረጃ አላስረዳም የሚል ክርክር አቅርቧል። ፍሬ ጉዳይ የማጣራትና ማስረጃ የመመዘን ሥልጣን ያላቸው የሥር ፍርድ ቤትና ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ተጠሪ ለአመልካች ብር 70,000 እንደታሰረ በአስፈላጊ አደራ እንዲቀመጥለት የሰጠው መሆኑን ባቀረባቸው ምስክሮች ከአመልካች በተሻለና ሚዛን በሚደፋ ሁኔታ እንዳስረዳ በውሳኔቸው በግልፅ አስፍረዋል። አመልካች ፍሬ ጉዳይ የማጣራትና ማስረጃ የመመዘን ሥልጣን ባላቸው ፍርድ ቤቶች የተረጋገጠውን ፍሬ ጉዳይ በመካድ በሰበር ደረጃ ያቀረበው ክርክር ሰበር ችሎት በህገ መንግስቱ አንቀፅ 80 ንዑስ አንቀፅ 3/ሀ/ እና አዋጅ ቁጥር 25/88 አንቀፅ 10 የተሰጠውን ሥልጣን ያላገናዘበ በመሆኑ አልተቀበልነውም።

በአጠቃላይ የበታች ፍርድ ቤቶች ለጉዳዩ አግባብነት ያላቸውን የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2800 እና የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2802 ድንጋጌዎች መሠረት በማድረግ አመልካች ከተጠሪ የተቀበለውን የአስፈላጊ አደራ ብር 70,000 እንዲከፍል የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የለበትም በማለት ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የኦሮሚያ ክልል የአርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት፣ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የሰጡት ውሳኔ ፀንቷል።
2. በዚህ ፍርድ ቤት የካቲት 2 ቀን 2003 ዓ.ም. የተሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል
3. በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኝ ለየራሳቸው ይቻሉ።
መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ አምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ጽ/ሻ

ဝၣ်ဒဲး